

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Kutseoskuste arendamise programm õpetajatele

“Lugemisoskuse arendamine vanuserühmas 1,5 - 12: vajadused, tegevus, saavutused”

Projekt „Pedagoogide töösüsteem laste lugemisoskuse arendamiseks“ No. 2019-1-LV01-KA201-060438

ZEMGALES REĢIONA
KOMPETENČU ATTĪSTĪBAS CENTRS

Īpaļu miesta savivaldības
švietimo centrs

EESTI KLASS-ÕPETAJATE LIIT

Programmi pealkiri

Lugemisoskuse arendamine vanuserühmas 1,5 - 12: vajadused, tegevus, saavutused.

Programmi maht, rakendamise aeg, tüüp ja vorm:

Kutseoskuste arendamise programm õpetajatele

Programmi maht: 8 tundi (veebis) või 12 tundi (kontaktis)

Lühitutvustus: Kaasaegne haridus määrab, et laps omandab teadmisi, oskusi ning kujundab hoiakuid ja kogemusi, mis oleksid tulevikus olulised elukvaliteedi kujundamisel. Lugemisoskus on teadmiste, oskuste, kogemuste ja hoiakute kujundamise protsessis üks olulisemaid komponente. Professionaalse arenguprogrammi „Lugemisoskuse arendamine vanuserühmas 1,5 - 12: vajadused, tegevus, saavutused“ sisu eesmärk on kujunda da arusaam erinevatest vanuserühmadest, vajadustest ja lahendustest ning näidata praktiliselt testitud tehnikaid, nende diferentseerimise võimalusi lugemisoskuse arendamiseks eelkooliealistele ja õpilastele. Professionaalne arengu programm koosneb neljast moodulist.

Moodul 1 selgitab lugemisoskuse mõistet; lapse eneseteadvuse protsessi looduse osana; lapse vajadust keskkonda analüüsida; lapse vajadust tuvastada keha keskkonna õppimiseks.

Moodul 2 selgitab, kuidas õppida lugemistehnikaid, alustades tähtede õppimisest, silpide lugemisest, sõna moodustamisest, helide kuulamisest, teabe meeldejätmisest jne.

Moodul 3 keskendub sellele, kuidas kasutada omandatud lugemistehnikat teabe saamiseks ja selle mõistmiseks. Tähelepanu pööratakse ka erinevate tekstide lugemise õppimise viisidele. Selle mooduli põhiprintsiip on sõna mõistmine erinevates kontekstides.

Moodul 4 rõhutab teksti kui ühte teabekogumit, milles saab eristada erinevaid üksusi. Erilist tähelepanu pööratakse teksti sisu analüüsimise võimalustele ja tõlgendamise vajadusele. Selgitatakse, kuidas kasutada lugemist õppesisu omandamiseks.

Sihtrühm: koolieelsete laste ja I-II kooliastme õpetajad

Eesmärk:

Arendada koolieelses ja koolipedagoogilises protsessis osalejate teadmisi, oskusi, kogemusi ja hoiakuid vastavalt koolieeliku ja õpilase lugemisoskuse arengust, parendamisvõimalustest lähtudes, analüüsides seda 1,5 - 12- aastaste laste kontekstis.

Ülesanded:

- 1) Parandada professionaalse arengu programmis osalejate teoreetilisi teadmisi vanuse erinevuste kohta, pöörates tähelepanu lugemisoskuse arendamise aspektile.
- 2) Süvendada arusaamist erinevatest vajadustest erinevas vanuses laste lugemisoskuse arendamise kontekstis.
- 3) Laiendada professionaalse arengu programmis osalejate kogemusi mitmekülgsede pedagoogiliste lahendustega erinevas vanuses laste lugemisoskuse arendamise kontekstis.
- 4) Kujundada professionaalse arengu programmis osalejate laiemat pilti lugemisoskuse kui terviku arendamisest, lähtudes lapse ealistest iseärasustest ja vanuselisest sidususest.

Planeeritud tulemused (omandatud või täiendatud kompetentsid):

- 1) Eelkooliealiste laste ja algklassi õpilaste õpetajatel on lugemisoskuse arendamise kontekstis paremad teadmised lapse vanusest ning idee õpetaja panusest lugemisoskuse arendamisse ühelt haridusastmelt järgmisele alates 1,5 kuni 12 eluaastani.
- 2) Õpetajatel on paremad oskused kontrollitud tehnikate rakendamiseks, nende diferentseerimise võimalused lugemisoskuse arendamiseks.
- 3) Õpetajatel on paremad oskused, et pakkuda lastele tuge lugema õppimise erinevatel etappidel.

Teoreetiline alus:

Olles teadlik nii tänase haridussüsteemi muutlikkusest ja mitmekesisusest kui ka erinevate tegurite seatud nõuetest (Clark-Chiarelli, 2018), on vaja pakkuda tuge lapsevanematele ja õpetajatele, et edendada lapse lugemisoskuse arengut (Kim, Boyle, Zuilkowski, 2016). Üks tugiliikidest on protseduuride kogum, mis on oluline nii lapse lugemisoskuse arendamise (Kim, Boyle, Zuilkowski, Nakamura) kui ka meetodite ja meetodiliste võtete (Starsser del Rio, 2013) edendamisel.

Teaduslikus uurimistöös selgitatakse lugemisostust peamiselt oskusest seostada häälikut vastava graafilise sümboli- tähega; siduda tähti sõnades, tajuda, mõista, analüüsida ja hinnata pakutavat teavet erinevatel viisidel; teadvustada lugemise eesmärki ja valida sobiv lugemisviis iseseisvalt või abiga ning austada lugeja kultuuri.

Lugemisostuse arengut vanuses 1,5 - 12 peetakse lapse uueks oskuse arendamiseks. See on teadlikkus maailmast, keskkonnast ja iseendast, tunnetus, kogemuste avardamine, ühenduse loomine arusaadavast, reaalsest kuvandist abstraktsioonini. See etapp on ettevalmistus abstraktsioonide (sümbolite) loomiseks.

Nagu eespool mainitud, on lugemisostus selles vanuses tunnetus ümbritsevast maailmast ja eneseteadvus maailma osana. Seetõttu on just sensomotoorne tegevus väga oluline kognitiivsete võimete arendamiseks erinevate sensoorsete tegevuste kaudu (sensoorne). Laps on teadlik, et suudab oma keha kontrollida, võttes arvesse erinevaid suundi, esemeid jms. Laps õpib erinevate asjade järjekorda, nende omavahelist seost ja seda, kuidas indiviid (laps) seda korda uurib, mõjutab ja muudab.

Vanuses 5-7 parandatakse lugemisostust teadvustades abstraktsiooni mõistet, näiteks täht kui sümbol mõne teabeühiku jaoks. Parandatakse foneetilist kuulmist ja hääldamist, omandatakse erinevaid lineaarseid tekstilugemise tehnikaid ja põhimõtteid.

Laps on teadlik, et teabe omandamine ja kogemuste avardamine ei toimu mitte ainult praktiliste tegevuste abil, vaid ka lugemisprotsessi kaudu.

7-9- aastasel on õpilane teadlik sõna ja sõnakombinatsiooni moodustamisest ja kasutamise tähendusest, selle varieeruvusest teksti sisu kontekstist. Valdatakse lause kui sisuüksuse ja lausekomplekti kui sisuüksuse informatiivset tähendust ja nende tõlgendamise võimalust.

9-12- aastasel kasutab õpilane lugemisostust juba teabe hankimise viisina, täiendusallikana ja õppevahendina.

Praktiline kasutamine:

Õpetaja professionaalse arengu programmi sisu on koostatud nii, et teoreetiliste ning praktikas jälgitavate ja testitute vahel oleks sidusus. Programmi sisu näeb ette õpetajate erialast arengut nii õpilaste vanuse tunnuste kui ka lugemisprotsessi kulgemise kohta erinevas vanuses. Samuti analüüsitakse erinevaid meetodeid, mis aitavad mitmekesistada ja parandada koolieelikute ja õpilaste lugemisostust.

Omandatud teadmisi ja oskusi saab koheselt rakendada pedagoogilises protsessis, sidudes need projekti raames välja töötatud käsiraamatuga. Samuti on võimalik teistes moodulites vaadeldud kogemusi rakendada moodulile, milles kursusel osalejal on igapäevaselt aktiivne.

Õppe meetodite loetelu ja kirjeldus:

Loeng. Meetodi eesmärk on süveneda teemasse. Loeng on sobiv meetod juhul, kui aega on vähe või on vaatamiseks liiga palju teavet. Loengu kestus ei tohiks ületada 15-20 minutit. Loengu põhiosa peaks olema selgelt üles ehitatud, esitama teemade põhipunktid. Kuulajatel on teabest lihtsam aru saada, kui see põhineb olemasolevatel teadmistel, kui kuulajad peavad seda kasulikuks ja lisaks kasutatakse illustreerivat materjali. Saadava info efektiivsemaks tajumiseks on soovitatav loeng siduda aktiivsete töömeetoditega, näiteks grupitöö, arutelud, rollimängud.

Rühmatöö. Meetodi eesmärk on süveneda teemasse, vahetada ja struktureerida teavet. Rühmatöö koosneb kolmest etapist: ettevalmistus, töö rühmas, hindamine. Edukaks rühmatöök on vaja osalejatele tutvustada saavutatavaid eesmarke ja anda selged tööjuhised: ülesande täpne kirjeldus, ajalimiit, rühmatöö esitlemise viis. Oluline on määrata rühma suurus (optimaalne on 4-6-liikmeline rühm). Kui rühma liikmed ei tunne üksteist, siis alustatakse rühmatööd üksteisega tutvumisega.

Arutelu. Arutelu on sihipärane vestlus, kus kogu rühm või osa sellest osaleb mõttevahetusel ühisel teemal. Osalejad otsivad vastuseid arutelu teemale, liikudes probleemi konstruktiivse lahenduse poole. Arutelu käigus on kõigil osalejatel võimalus ise rääkida ja üksteist kuulata. Tavaliselt kontrollib lektor osalejate suhtlemist, on vajadusel nii juht, nõuandja, algataja, koostaja kui vahekohtunik. Arutelu võimaldab aktiivselt osaleda ja tagasisidet saada. Arutelu on kontseptsioonidest arusaamise ja probleemilahendusoskuste arendamisel tõhusam kui loeng. Arutelutundides antakse teavet edasi siiski aeglasemalt kui loengutes. Aruteludeks on soovitatav tõstatada mitmetähenduslikke ja probleemseid küsimusi.

Näited arutelu küsimustest:

- Mis on Teie arvates 1,5-5-aastaste laste õpimotivatsiooni alus?
- Millises vanuses peaksid ilmuma tähed last ümbritsevasse keskkonda?
- Milliste meetodite abil saab kindlaks teha, kas laps saab loetust aru?
- Milliseid tähti lapsele kõigepealt tutvustada? Suurtähti, väiketähti, käsitsi kirjutatud tähti?
- Miks on põhikooli nooremates klassides oluline tekitada huvi kirjasõna vastu ja edendada lugemist?
- Kuidas kirjeldada osavat lugejat, kes õpib lugedes?

Rollimängud. Meetodi eesmärk on saada tagasisidet, süveneda teemasse ja lahendada praktilisi pedagoogilisi olukordi. Rollimängude puhul antakse ette olukorra kirjeldus (olukord, osalejad, aeg jne) ning pakutavaid ressursse kasutades mängitakse seda olukorda erinevatest aspektidest lähtudes,

näiteks rühmades lugemine, raadioteater jms. Osalejad on nii õpetaja kui ka õpilane vastavates rollides. Rollimängu lõpus on arutelu alternatiivsete tegevuste üle.

Kvaliteedi tagamise meetmed (tagasiside, programmi valdamise hindamine):

Enesehindamise test.

Enesehindamise testi eesmärk on hinnata kursusel osalejate teadmisi. Testi saab teha enne ja pärast kursust. Pärast testi täitmist on võimalik välja selgitada õiged vastused.

Testi küsimused:

(Palun valige igale küsimusele õige vastus.)

1) Millistest vaimsetest protsessidest algab eelkooliealiste laste tunnetus?

- Tähelepanu.
- Mõtlemine.
- Tunded.

2) Lugemisoskuse kui põhioskuse arengu võib seostada eelkoolieaga:

- 4- 6- aastane;
- 5-6- aastane;
- 1,5 - 6- aastane.

3) Mis on ruumilise taju roll? See ...:

- võimaldab tajuda informatsiooni visuaalselt ja heliliselt.
- võimaldab tajuda objektide järjestust.
- võimaldab liikuda ruumis.

4) Millises lugemisoskuse etapis õpib laps, et sõnad koosnevad helidest kui ühikutest ning sõna häälduse ja kirjepildi vahel on seos?

- logograafia või aabitsa eeletapis;
- tähestiku või aabitsa etapis;

- ortograafia või lugemise etapis.
- 5) Analüüsisides teaduslikku vaatepunkti, määrab 7-10- aastaste laste õppimise motivatsiooni:
- konkurents kaaslaste seas;
 - loomulik uudishimu ja soov protsessis kaasa lüüa;
 - täiskasvanute mõju.
- 6) Algkooli põhiülesanne lugemisoscuse arendamise osas on:
- arendada lapse võimet keskkonnas helisid kuulda;
 - parandada põhilisi lugemisoscusi- dekodeerida ja mõista, mis on reaalne;
 - parandada lugemise tempot.
- 7) Detailne lugemine on:
- teksti aeglane, ettevaatlik ja täpne lugemine, et mõista teksti tähendust ja sisu;
 - kiire, sihipärane teksti lugemine konkreetse huvitava teabe saamiseks;
 - teksti kiire lugemine teksti ja selles sisalduva teabe kontseptsiooni saamiseks.
- 8) Lugemisoscuse arendamise perioodil 4.-6. klassis on kõige olulisem
- parandada lugemise väljendusrikkust;
 - tõsta lugemise tempot;
 - arendada oscust analüüsida loetud teksti sisu ja kujundada suhtumist loetud infosse.

Küsitlus.

Küsitlus on anonüümne. Küsitlusi saab kasutada mitte ainult kursuse lõpus, vaid ka üksikute õppemoodulite vahel. Saadud tulemuste põhjal on kursuse läbivijatel võimalus õpetamise metoodikat muuta.

Küsitluse küsimused:

(Küsimusi 1-5 hinnatakse punktiskaalal 1-5.)

- 1) Programmi sisu vastas Teie vajadustele.

- 2) Kasutatavad õppemeetodid tagasid õppesisu omandamise.
- 3) Õppe- / visuaalsed materjalid aitasid omandada sisu.
- 4) Kursuse käigus omandatud teadmiste ja oskuste hindamine.
- 5) Kursuse käigus omandatud teadmiste rakendatavus Teie pedagoogilises praktikas.
- 6) Milliseid omandatud teadmistest Te praktikas rakendate?
- 7) Mis meeldis Teile sellel kursusel kõige rohkem?
- 8) Mis oli kõige olulisem, mis Te sellel kursusel õppisite?
- 9) Teie kommentaarid ja ettepanekud.

Temaatiline plaan

Teema	Sisu	Kestus	Meetodid ja töövormid
<p>Module 1 (age 1.5 – 5) Lugemisoskuse mõiste. Kognitiivse protsessi arengu iseärasused eelkoolieas. Üld- ja peenmotoorika. Sensoorse kogemuse tähendus. Alla 5-aastaste laste lugemisoskuse aluse arendamine.</p>	<p>1. mooduli sisu koosneb teoreetiliste ja praktiliste näidete analüüsimisest eelkooliealiste laste arengu kontekstis, pöörates erilist tähelepanu lugemisoskuse arendamisele.</p> <p>Nagu juba mainitud, seletatakse selles vanuses lugemisoskust kui eneseteadlikkust keskkonnas, mis on infoväli ja kogemuste arendamise pakkuja. Selle mooduli sisu on välja töötatud rõhutades peamiselt sensoorset tähendust lapse üldise arengu aspektist. Esitatakse näiteid kogemustest (meetoditest), mille käigus stimuleeritakse ja korrastatakse maailma tunnetamist, eneseteadvustamist, sidudes neid lugemisoskuse olemusega hilisemas eas.</p> <p>Eriti tõstetakse esile lapse tunnete apsekte (mida ma näen, kuulen, nuusutan, tunnen, maitsen), kuidas tajutakse, hoitakse, kasutatakse ja ühendatakse realiseerumist. Oluline on selgitada kõiki ülaltoodud fakte. Keskkonnas õpitud ja kogemusteks kogunenud teabe modelleerimine on juba abstraktsiooni tase, näiteks erinevate olukordade mängimine, sarnaste esemete äratundmine ja leidmine, mis on mõnel pildil näha, loetud või räägitud tekstis kuulnud jne. Abstraktsiooni kui laia teabe hankimise valdkonna ettevalmistamine ja idee loomine.</p>	<p>2 tundi (veebis) või 3 tundi (kontaktis)</p>	<p>Loeng, rollimängud, grupitöö, arutelu</p>

	Mooduli sisu õppimine moodustub rollimängudena, milles analüüsitakse näiteid. Programmis osalejad uurivad ise näiteid, seovad neid oma praktiliste tegevustega.		
Moodul 2 (5 - 7- aastased) Eeldused lugemisoscuse õppimiseks. Lugemisoscuse arendamise etapid. Keskkonna mõju lugemisoscusele. Vanemate ja õpetajate roll laste lugemisoscuse õppeprotsessis.	2. mooduli sisu koosneb lugemisoscuse arendamisel abstraktsiooniliigina, põhinedes teoorial ja praktilistel näidetel. Suure osa moodustavad foneetilist kuulmist parandavad harjutused, nende mitmekesisus ja kohandused. Rõhutatakse meetodeid, mille puhul foneetiline kuulmine on seotud sümboliga, näiteks tähede hääldus, hääliku kuulmine sõnades (alguses, keskel, lõpus), lühikeste ja pikkade häälikute kuulmine, mitme häälikukombinatsiooni kuulmine jne. Ka selles moodulis on rõhk lugemistehnika õppimisel- hääldamine, õigekiri, silpide moodustamine, silpide sidumine sõnadeks jne. Enne seda tuuakse näiteid (metoodilised võtted) tähede õppimise, nende kasutamise kohta teabe lugemisel ja hiljem selle taastamisel. See on mooduli väga oluline osa, sest see on vajalik lugemistehnika õppimisel igas vanuses. Loetud sõna, selle tähendus algselt kuuldud tekstis, hiljem loetud tekstis, muutub märkimisväärseks. Lugemisoscuse arendamine toimub kolmes etapis: logograafia või aabitsa-eelne etapp, tähestiku või aabitsa etapp, ortograafia või lugemisoscuse etapp. Nendes etappides pole oluline mitte ainult õpetaja korraldatud õppetegevus, vaid ka vanemate eeskuju ja osalemine ning lapsed, kes jälgivad eakaaslast.	2 tundi (veebis) või 3 tundi (kontaktis)	Loeng, rollimängud, grupitöö, arutelu

	Rõhutatakse, et täiskasvanu on see, kes loob lugemiseskkonna. Selleks täiskasvanu näitab lastele eeskuju, räägib lapsega, näitab pilte ja loeb lapsele, loeb ise lapse ees raamatuid, hangib teavet lugemise kaudu, kasutab lugemisoskust.		
<p>Module 3 (age 7 – 9)</p> <p>Sisuline lugemisoskus.</p> <p>Lapse ealised iseärasused lugemisoskuse kontekstis.</p> <p>Algkooli ülesanne õpilaste lugemisoskuse arendamise seisukohalt.</p> <p>Laste kirjandushuvide kindlakstegemine ja sihipärane propageerimine.</p>	<p>3. mooduli sisu koosneb sõnade lugemise aspektidest, sõnade ja sõnakombinatsioonide tähendustest vastastikusel kontekstis ning lausete ja lauseüksuste kontekstis. Õpilane on teadlik loetust, saab sellest aru ja kasutab seda. Arusaamise vormid, et loetud tekst on teave, mida tuleb analüüsida ja hinnata. Esitatakse metoodilisi näiteid selle kohta, kuidas õpilased on huvitatud erinevate tekstide lugemisest ja lugemisvõtete õppimisest.</p> <p>Erinevaid meetodeid on ka selle kohta, kuidas edendatakse klassikaaslaste koostööd lugemisoskuse tuvastamiseks ja kvaliteedi parandamiseks.</p> <p>The tasks of primary school in the aspect of a pupil's reading skill development are discussed in detail: to improve basic reading skills, to develop the ability to use the acquired technique to obtain information, to create interest in the formed word and to make the transition from "assisted" reading to "substantive-independent" reading.</p> <p>Hea lugemisoskuse jaoks on vajalikud järgmised komponendid: foneetiline kuulmine, lugemistempo, sõnavara ja teksti mõistmine.</p> <p>Selles moodulis on peamine eelkooliealiste laste diferentseeritud ja</p>	<p>2 tundi (veebis)</p> <p>või</p> <p>3 tundi</p> <p>(kontaktis)</p>	<p>Loeng,</p> <p>rollimängud,</p> <p>grupitöö, arutelu</p>

	isikupärane õpetamine, arvestades kõigi lugemisoskuse õppimisvajadusi.		
<p>Moodul 4 (9 - 12- aastased)</p> <p>Kirjaoskus- elukvaliteedi näitaja, õpilase karjääri alus või õppimise võti.</p> <p>Lugemine erinevates õppeainetes, lugemine õppeprotsessis.</p> <p>Tekstide mitmekesisus ja nende kasutamise viisid.</p> <p>Erinevate lugemisstrateegiate kasutamine.</p> <p>Noorukite ealiste iseärasuste seos lugemisoskuse arenguga.</p> <p>Lugemisoskus kui multifunktsionaalne oskus.</p>	<p>4. mooduli sisu on kokkuvõtte, järeldus ja üldistsus lugemisprotsessi parendamise etapist (vanuserühm 1,5-12). Selles moodulis rõhutatakse teksti lugemist, selle sisu tajumist, mõistmist, kasutamist ja tõlgendamist tervikuna. Lugemisoskuse juures ei ole niivõrd oluline lugemise oskuse omandamine, kuivõrd oskus, kuidas lugemise oskust kasutatakse erinevate subjektide sisu omandamisel. Modelleeritakse erinevaid olukordi, meetodite kasutamist neis, nii et õpilane on teadlik lugemisoskusest ja selle kvaliteedist kui mõõtest enda kasvuks. Rõhku pannakse erinevate tekstide ja lugemisstrateegiate kasutamisele, samuti lugemisoskuse parandamisele lugemise eesmärkide ja ülesannete muutmise kaudu.</p> <p>Lugemisstrateegiaid rõhutatakse ja illustreeritakse parimate praktikate kaudu: detailne lugemine, sõelumine, ülevaade.</p> <p>Vaadeldakse noorukite ealisi iseärasusi seoses lugemisoskuse arenguga.</p> <p>Kuna eakaaslaste koostöö mängib noorukieas olulist rolli, pakutakse lugemisoskuse parandamiseks meetodeid, kus õpilaste suhtlus on eriti oluline.</p> <p>Kokkuvõttes rõhutatakse lugemisoskust kui multifunktsionaalset oskust, mis hõlmab kuulamist, rääkimist, kirjutamist, mõtlemist ja suhtlemist. Rõhutatakse, et loetud tekst jätab sügavama mulje, kui see mõjutab inimese emotsioone või kogemusi. Avastatakse juba eelmistes</p>	<p>2 tundi (veebis)</p> <p>või</p> <p>3 tundi</p> <p>(kontaktis)</p>	<p>Loeng,</p> <p>rollimängud,</p> <p>grupidöö, arutelu</p>

	moodulites mainitud kognitiivsed protsessid, kuid erineval, kõrgemal tasemel.		
--	---	--	--